

social and economic development, and revealed the problems facing cities under urbanization. The ways for solving these problems have been analyzed on the basis of best practices research. The problems are classified according to the dimensions of sustainable development, namely economic, social and environment problems. The analyzed best practises include those aimed at solving urban development problems on the base of innovation and used in the cities in different countries. The author has shown the significance of contemporary cities as the centres of innovative development due to their possessing resources necessary for effective innovative activity. The article also comprises a set of best practices in the field of creation specific territorial organizational forms of innovative activity. There has been revealed a mutual influence between innovative development and urban development, based on their interconnection.

Key words: urbanization, innovation, innovative development, urban development, sustainable development.

Стаття надійшла до редколегії
19.09.2014 р.

УДК 336.24

Ірина Новосад

Роль митної безпеки в захисті національних інтересів держави

Стаття присвячена визначенню місця та ролі митної безпеки в захисті національних інтересів держави. Установлено й обґрунтовано взаємозв'язок між економічною безпекою та митною безпекою. Розкрито сутність економічної безпеки й визначено роль митної безпеки в гарантуванні економічної безпеки. Розглянуто вплив митної безпеки на стан національної економіки. Досліджено митні інтереси держави; наведено етапи реалізації митної безпеки; розглянуто джерела загроз митної безпеки для подальшого їх запобігання.

Ключові слова: митна безпека, економічна безпека, митні інтереси, митне регулювання, митна політика, митна справа.

Постанова наукової проблеми та її значення. Розвиток ринкових відносин, активізація експортно-імпорتنих операцій, посилення міжнародного економічного співробітництва та інтеграційних процесів в усьому світі супроводжуються загостренням економічної конкуренції на внутрішньому ринку, що актуалізує питання потреби гарантування економічної безпеки держави та її складників.

Вплив глобалізаційних процесів на національну економіку виявляється у відкритті нових привабливих можливостей і перспектив розвитку нашої країни як незалежного суб'єкта міжнародних економічних відносин. Глобалізація має такі позитивні наслідки для країни, як можливості економічного зростання, приплив інвестицій, зростання зайнятості та рівня життя населення, підвищення конкурентоспроможності національних суб'єктів господарювання. Водночас, за таких умов посилюється і негативний вплив зовнішніх чинників на митну безпеку України, зокрема збільшення кількості суб'єктів, що вчиняють порушення митних правил, зростання обсягів контрабандних товарів, зменшення суми митних платежів, що стягують митні органи тощо.

Питання митної безпеки – одне з найактуальніших, оскільки дуже важливе значення для держави має наявність міцного захисту економічних інтересів та економічної безпеки, реалізація яких покладається на митні органи України. Головна мета митної безпеки – гарантування захисту економічних інтересів країни, захищеність життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та регіонів від внутрішніх і зовнішніх загроз, джерелом яких є зовнішньоекономічні зв'язки. Через постійні зміни в податковому та митному законодавстві, нестабільність фінансової ситуації в державі, тіньову економіку митна безпека, як складова частина економічної безпеки країни, залишається під загрозою. Якщо ж митна безпека держави не буде забезпечена належним чином, то це може негативно вплинути на стан соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблему визначення ролі митної безпеки досліджують такі вчені, як І. Бережнюк, А. Войцещук, Н. Гавловська, М. Губа, О. Недобєга, К. Новікова, П. Пашко, М. Разумей та ін.

Мета статті – визначити роль митної безпеки в захисті національних інтересів держави, що реалізуємо розв’язанням таких **завдань**: розкрити суть поняття «митна безпека», дослідити перспективи її розвитку, виявити загрози, які стримують розвиток митної безпеки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Через поглиблення міжнародного поділу праці, посилення інтеграції у світовій економіці, ухвалення України до СОТ, національний стан економіки все більше залежить від зовнішньоекономічної діяльності країни. Тому й зовнішньоекономічна, митна безпека, як складова частина економічної безпеки, набуває все більш важливого значення для України. Економічною безпекою держави можна вважати стан економічного забезпечення національної безпеки держави, певні заходи, спрямовані на постійний і стабільний розвиток економічної системи держави, гарантування самодостатності, яка включає механізм протистояння зовнішнім загрозам. Тож економічну безпеку держави можна представити як комплексну систему, яка включає в себе певні елементи й напрями (рис. 1).

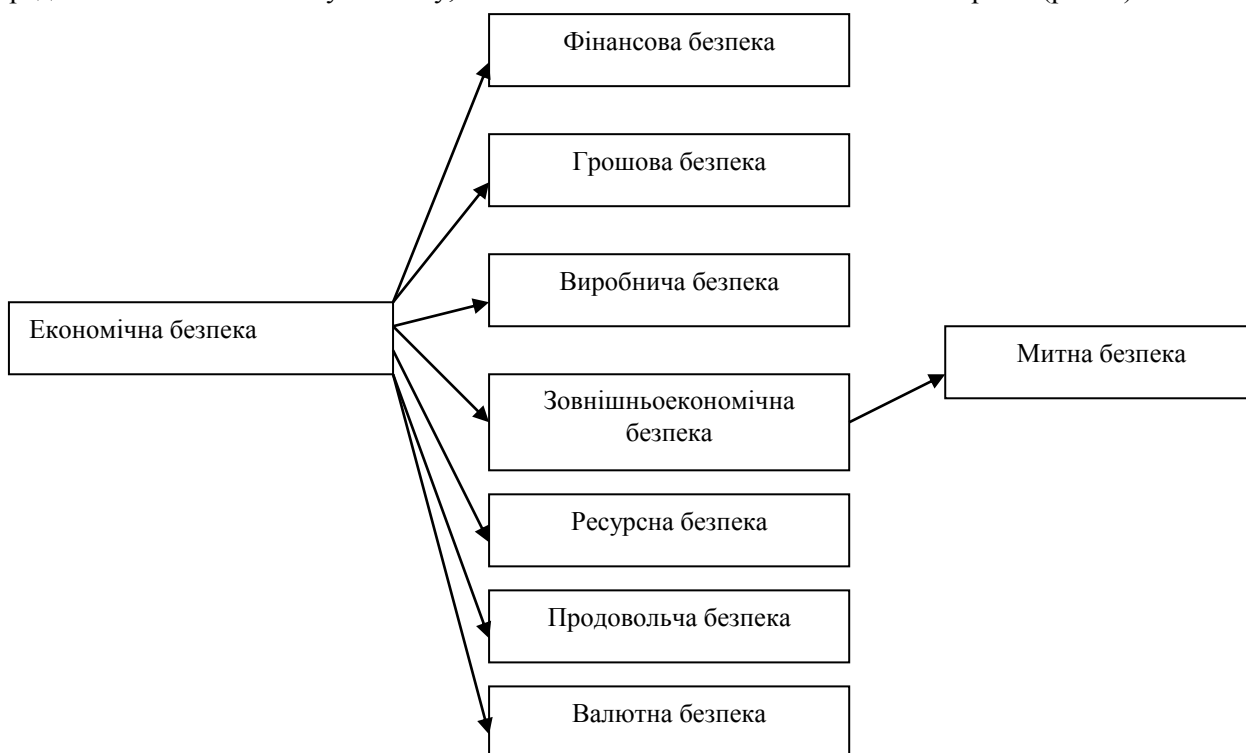

Рис. 1. Складові частини системи економічної безпеки держави [3]

Виходячи із загальновідомих визначень складників економічної безпеки держави, зупинимось на декількох та зазначимо, що митне оподаткування безпосередньо впливає на фінансовий складник економічної безпеки держави. Через його механізм забезпечується надходження митних платежів до доходної частини Державного бюджету, це прямо впливає на стан бюджетної, грошово-кредитної та валютної систем держави. Зовнішньоекономічна безпека прямо пов’язана з митним оподаткуванням. Через диференціацію ставок митного тарифу система митного оподаткування, з одного боку, слугує запобіжником контрабанди товарів, нераціональної структури імпорту й експорту, від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі, а з іншого – сприяє вільному руху товарів, робочої сили та капіталу, що створює сприятливі умови для розвитку національної економіки завдяки її інтеграції у світовий розподіл праці. Можна стверджувати, що митна безпека безпосередньо або опосередковано впливає майже на кожен складник економічної безпеки держави [2, с. 26].

Отже, митна безпека, як складова частина системи економічної безпеки, відіграє провідну роль, оскільки захищає національні економічні інтереси в зовнішньоекономічній сфері.

Митна безпека України – це стан захищеності національних інтересів України в митній галузі, який дає змогу в різних зовнішніх і внутрішніх умовах, незалежно від будь-яких загроз, забезпечити [6, с. 63]:

- а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів;

б) здійснення митного регулювання, пов'язаного з установами та справами податків і зборів;

в) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів із митно-тарифного й нетарифного регулювання;

г) проведення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на митні органи завдань через ефективну реалізацію митної справи.

Якщо розглядати митну безпеку як стан захищеності митних інтересів держави, то митні інтереси держави – це національні інтереси, забезпечення та реалізація яких досягаються провадженням митної справи [8, с. 20].

Митні інтереси – це певний спектр національних інтересів держави, що пов'язані їх забезпеченням і реалізацією митної справи та задоволення яких сприяє забезпеченню ефективного функціонування, стійкого розвитку економічної системи, зменшенню загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сферах, що пов'язані з митною сферою та визначається поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації визначених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку й захисту культурного та інформаційного середовища держави, станом зовнішньоекономічної та митної безпеки [8, с. 11].

Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів.

Варто виділити такі етапи реалізації митної безпеки (рис. 2):

- 1) формування та затвердження митної політики в галузі митної безпеки;
- 2) формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами й цілями держави, які впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- 3) застосування обраних заходів щодо методів регулювання та контролю до товарів, які переміщуються через кордон;
- 4) моніторинг системи митного регулювання.

Рис. 2. Етапи та складові частини митної безпеки

Митна безпека включає в себе гарантування безпеки торговельного ланцюга постачання та безпеку, що забезпечується боротьбою з контрабандою і порушеннями митних правил й тісно пов'язана із зовнішньоторговельною безпекою, яка характеризує стан митних інтересів у сфері експорту та імпорту.

Цей розподіл безпеки за видами й підвидами досить умовний, адже ця класифікація постійно доповнюється та уточнюється, а всі види тісно пов'язані один з одним.

Діяльність держави у сфері митної безпеки покликана гарантувати певне коло митних інтересів, серед яких найважливіші: створення умов лібералізації зовнішньої торгівлі; недопущення контрабанди та порушення митних правил; удосконалення митного законодавства України відповідно до світових та європейських стандартів; прискорення товаро- та пасажиропотоку через митний кордон; забезпечення споживчого ринку якісними іноземними продуктами та недопущення ввезення небезпечних для здоров'я людей товарів.

У цьому контексті митна безпека, як невід'ємний складник економічної безпеки, потребує свого забезпечення на державному рівні, оскільки впродовж століть митниця була й залишається одним із найбільш істотних факторів державності та незалежності країни, запорукою владного й фінансового суверенітету. Митна безпека передбачає системні дії щодо налагодження механізму, який забезпечує її інституціоналізацію та спрямованість на досягнення конкретних цілей.

Будь-яка складова частина економічної безпеки держави характеризується такою категорією, як загрози державній безпеці. Загрозами є ті деструктивні чинники, що створюють небезпеку і окремим суб'єктам, і суспільству загалом. Відповідно, митними загрозами є такі чинники, що створюють небезпеку у сфері митної діяльності. Загрози поділяються на внутрішні й зовнішні, реальні й потенційні [8, с. 18]. До загроз митній безпеці держави належать: надзвичайні ситуації, стихійні лиха; світові економічні кризи, які негативно впливають на національну економіку; протекціоністські заходи торговельних партнерів; високий ступінь залежності від стану міжнародних ринків певних ресурсів або від домінуючого торговельного партнера.

Митна загроза – конкретна чи безпосередня форма загрози митній безпеці на стадії переходу її з можливості в реальність як результат суперечностей, що мають місце й формуються в самому суспільстві, у зовнішньоекономічних сферах, у політичних та економічних відносинах, у сфері організації та забезпечення митної діяльності, у техногенних, природних та інших явищах тощо, яка конкретизується відповідною формою прояву та способом впливу й наслідки якої можуть заподіяти будь-якої митної шкоди [7, с. 13].

Джерелами загрози митної безпеки можуть бути [4, с. 13]: спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха, які унеможливають належний перебіг процесів зовнішньоекономічних відносин; випадковість (наприклад, як чинник суб'єктивного неналежного здійснення митних процедур); наявність протидіючих тенденцій, зіткнення суперечливих інтересів (від воєн до конкуренції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності); імовірнісний характер науково-технічного прогресу з його, наприклад, впливом на сучасні технічні засоби митного контролю; неможливість однозначного пізнання об'єкта, неповнота й недостовірність інформації про нього – явище, актуальне для митних органів, які не мають права на провадження оперативно-розшукової діяльності, а інформацію про суб'єкта ЗЕД отримують від самого суб'єкта; обмеженість і недостатність ресурсів (чисельність митних органів упродовж 18 років залишається незмінною, а інтенсивність експортно-імпорتنих операцій зростає з року в рік); відносна обмеженість свідомої діяльності людини, розбіжність у соціально-характерно для різних митниць, розташованих по всій території України; незбалансованість основних компонентів господарського та управлінського механізмів митної служби, що підтверджується частими реорганізаціями системи.

Основною загрозою для митної безпеки держави є та частина платежів, яку митна служба недобрала до державного бюджету, тобто важливою функцією митних органів у процесі гарантування митної безпеки є контроль саме за повнотою митних стягнень, а не за їх сумою [8, с. 18]. Цей висновок підтверджує той факт, що порівняння статистики зовнішньої торгівлі України та статистичних даних її провідних торговельних партнерів, зокрема країн ЄС та СНД, засвідчує наявність вагомих розходжень, які щороку сягають від 10 до 30 %. Маються на увазі товари, які враховані в статистиці зовнішньої торгівлі ЄС як експорт до України, повинні бути відображені в статистиці зовнішньої торгівлі України як імпорт із відповідної країни-партнера. Ці розбіжності пояснюють не стільки методологічними відмінностями у веденні статистики (наприклад, під час визначення ціни експортного товару не враховуються витрати на транспортування та страхування, які враховують вже при оформленні цих товарів як імпорту в Україну), скільки значним поширенням тіньових схем при здійсненні експортно-імпорتنих операцій, які полягають у недекларуванні товарів, маніпуляції із митною вартістю та країною походження товару, що веде до зменшення податкового зобов'язання або звільнення від оподаткування.

У зв'язку із цим важливим є розвиток культури обміну інформацією з митними органами країн – торговельних партнерів, а також із внутрішніми органами, які також виконують регулювальні та фіскальні функції. При цьому потрібно дотримуватись цілісного підходу в оптимізації заходів безпеки міжнародного торговельного ланцюга постачання і їх постійного поєднання з удосконаленням і полегшенням процедур міжнародної торгівлі.

П. Пашко наголошує на тому, що одними з головних показників митної безпеки є стан реалізації митного постаудиту як складової частини системи аналізу ризиків. Останнім часом Держмитслужба

створює умови для забезпечення ефективності проведення перевірок після факту митного оформлення, що має за мету забезпечення повноти сплати митних платежів суб'єктами ЗЕД. Так, 2013 р. в результаті проведення перевірок правильності класифікації товарів додаткові надходження до бюджету становили 97,3 млн грн, перевірок правильності визначення країни походження товарів – 53,1 млн грн, правильності визначення митної вартості – 4,71 млрд грн. Крім того, у результаті виконання рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, що передбачають застосування спеціальних заходів митно-тарифного регулювання, до бюджету спрямовано особливих видів мита на суму 58 млн грн. Аналізуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що митна безпека є невід'ємною складовою частиною економічної безпеки передовсім завдяки спрямованості на захист національних економічних інтересів і захист національного виробника. На цьому етапі потрібне вдосконалення митного законодавства, що сприятиме виявленню та ліквідації митних правопорушень, наявність яких неминуче ослаблює митну безпеку держави.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У майбутньому митниця залишатиметься гарантом митної безпеки як складової частини економічної безпеки держави, тому завданням митних адміністрацій є використання міжнародно визнаних інструментів регулювання міжнародної торгівлі на основі дотримання Рамкових стандартів гарантування безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі, які розробила Всесвітня митна організація для визначення та попередження внутрішніх і зовнішніх загроз. Митна безпека України повинна ґрунтуватися на накопиченому досвіді функціонування митних систем світу і становити цілісну, динамічну систему. Подальші дослідження будуть спрямовані на побудову механізму гарантування митної безпеки держави.

Джерела та література

1. Вітер Д. В. Митна політика і стратегія митної безпеки ЄС у контексті спільної Європейської політики безпеки / Д. В. Вітер // Митна безпека. – 2013. – № 1–2. – С. 164–169.
2. Губа М. О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави / М. О. Губа // Економіка, фінанси, право. – 2012. – № 11. – С. 23–26.
3. Недобєга О. О. Митна безпека як складова економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / О. О. Недобєга, М. І. Кулешина. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/Nvdu/2013_9/ek/13noebu_ua.pdf
4. Новікова К. І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави [Електронний ресурс] / К. І. Новікова. – Режим доступу : web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/eco-4-2012/174-180.pdf
5. Пашко П. В. Митна безпека : монографія / П. В. Пашко. – Одеса : АТ «Пласке», 2009. – 628 с.
6. Пашко П. В. Понятійний апарат системи забезпечення митної безпекоспроможності / П. В. Пашко // Економіка та управління національним господарством. – 2009. – С. 62–68.
7. Пашко П. В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки / П. В. Пашко // Митна справа. – 2010. – № 1 (67). – С. 5–16.
8. Разумей М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект / Максим Разумей // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – 2010. – № 2 (5). – С. 18–26.

Новосад Ирина. Роль таможенной безопасности в защите национальных интересов государства. Статья посвящена определению места и роли таможенной безопасности национальных интересов государства. Установлено и обосновано взаимосвязь между экономической безопасностью и таможенной безопасностью. Раскрыта сущность экономической безопасности и определена роль таможенной безопасности в обеспечении экономической безопасности. Поскольку вопрос таможенной безопасности является одним из самых актуальных, а также важное значение для государства имеет наличие крепкой защиты экономических интересов и экономической безопасности, реализация которых возлагается на таможенные органы Украины. Главной целью таможенной безопасности является обеспечение защиты национальных интересов страны, защищенность жизненно важных потребностей, интересов и ценностей человека, населения, государства и регионов от внутренних и внешних угроз, источником которых является внешнеэкономические связи. Через постоянные изменения в налоговом и таможенном законодательстве, нестабильность финансовой ситуации в государстве, теневую экономику таможенная безопасность, как составная экономической безопасности страны, остается под угрозой. Рассмотрено влияние таможенной безопасности на состояние национальной экономики. Исследованы таможенные интересы государства, приведены этапы реализации таможенной безопасности, рассмотрены источники угроз таможенной безопасности для дальнейшего их предотвращения.

Ключевые слова: таможенная безопасность, экономическая безопасность, таможенные интересы, таможенное регулирование, таможенная политика, таможенное дело.

Novosad Iryna. The Role of Customs Security to Protect National Interests. This article is devoted to the place and role of customs security to protect national interests. Established and proved the relationship between

economic security and customs security. The essence of economic security and the role of customs security to economic security. Since the issue of customs security is one of the most urgent, because it is important for the state is the presence of strong protection of economic interests and economic security, the implementation of which relies on the customs authorities of Ukraine. The main purpose of customs security is to protect national interests, protection of vital needs, interests and values of human population, states and regions from internal and external threats emanating from the external links. Due to constant changes in the tax and customs legislation, unstable financial situation in the state, the shadow economy Customs security as part of the economic security of the country is under threat. The influence of customs security on the national economy. Studied customs interests of the state; are the stages of customs security sources considered threats customs security for future prevention.

Key words: custom security, economic security, customs, interests, customs regulations, customs policy, customs.

Стаття надійшла до редколегії
22.09.2014 р.

УДК 339

Наталія Грущинська

Міжнародна конкуренція як чинник формування інформаційного суспільства в умовах необхідності безпеки національної економіки

*Присвячую пам'яті спеціаліста в галузі інформаційного забезпечення України, законотворця та патріота
Горобцова Володимира Олексійовича*

У статті розкрито питання взаємозв'язку інформації та економічного розвитку, проаналізовано процеси формування інформаційного суспільства як необхідного елемента забезпечення міжнародної конкуренції та як наслідок – визначення місця національної економіки в ній. Наголошено на доцільності розвитку та підтримки інформаційної складової частини розвитку для формування безпеки національної економіки.

Ключові слова: мережева економіка, інформаційне поле, міжнародна конкуренція, економічний розвиток, національна економіка, факторний аналіз, ІТ забезпечення.

Постанова наукової проблеми та її значення. Глобалізація відкриває перед людством величезні можливості для розширення масштабів обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями й капіталом, взаємодії в гуманітарній сфері та духовного збагачення особистості. Водночас для значної частини людей глобалізація несе істотні загрози, зумовлюючи розмежування країн на «цивілізаційний центр» та «периферійну зону», поглиблюючи їх диференціацію в соціально-економічному й науково-технічному розвитку. Вивчаючи процеси, які відбуваються в умовах глобалізації, потрібно враховувати зміни й самої глобалізації, її трансформацію, до каталізаторів якої можна віднести передусім технологічні зміни в суспільстві, що ведуть за собою зміни в економічній, політичній, соціальній, культурній сферах життя.

Якщо ХХ ст. було епохою галузей, які ґрунтувалися на використанні природних ресурсів та ефективних технологій, то у ХХІ пануватимуть «штучні інтелектуальні галузі», економіку інтелектуальних активів, головними чинниками розвитку яких є не виробництво та впровадження, а наявність ідеї, проекту, програми. Для України потрібне не тільки утвердження галузей глобальної економіки як головних сегментів національного розвитку, а й визначення оптимальної довгострокової стратегії економічного розвитку держави. Глобалізаційні процеси характеризуються широким діапазоном безпосереднього впливу на економіку та її результативність. Технологічний розвиток економіки передбачає розвиток економіки шляхом прогресивних зрушень, залучення інвестицій, послідовного зростання науково-технологічного сектора, економіки знань. Відставання розроблення теорії технологічних укладів, невикористання її в процесі державного прогнозування та управління призводять до викривлень у розвитку країни.